

sed quia est medium coordinandi accidentia in eodem subjecto, eo quod non omnia eque primo conveniunt subjecto, sed unum mediante alio et supponendo aliud, sicut actus intelligendi media potentia, et color quantitate. Quod expressit S. Doctor I-II. quæst. VII. artic. 1. ad 3. dum inquit: « Duo accidentia aliquando comparantur ad subjectum sine ordine, ut album et musicum, aliquando cum aliquo ordine, puta quia subjectum recipit unum accedens mediante alio; sicut corpus recipit colorem mediante superficie, et sic unum accidens dicitur alteri inesse. » Et qu. II de Virtut., art. III. ad 2: « Nihil prohibet, inquit, plures formas in eodem subjecto esse secundum quemdam ordinem, scilicet ut una sit formalis respectu alterius, sicut color est formalis respectu superficiei. » Videri etiam potest I p., quæst. LXXVII. artic. VII. ad 2, et I-II. quæst. LVI. artic. 1. ad 3.

Quod autem dicitur de quantitate in Eucharistia. Respondetur: Non convenire ei per se et ab intrinseco quod sit sustentativum accidentium, sicut substantiæ, sed per aliud, scilicet quia sustentatur immediate a causa efficiente, quæ est Deus, sine causa materiali subjectiva, quæ est substantia. Unde qualitates, quæ antea erant unitæ ipsi quantitati ut sustentatæ in esse a substantia, remota substantia eodem modo illi uniuntur ut sustentatæ in eodem esse a primo efficiente. Unde non mutant unionem, sed denominationem sustentationis.

Ad aliam partem argumenti de qualitatibus, et de oratione respondetur. Quod attinet ad qualitates: recipere modos oppositos intensio- nis et remissionis, non ut subjectum sustentans, sed ut medium suscipiendi, quia sunt modi illarum qualitatium. Unde non nisi median-

tibus qualitatibus recipi possunt. Oratio autem recipit verum et falsum, non per mutationem sui tantquam subjecti recipientis, sed per mutationem objecti, ejus significatione invariata manente, quia veritas et falsitas non in significatione consistunt, sed in conformitate et difformitate ad esse rei. Substantia autem suscipit contraria per mutationem intrinsecam subjecti, non extrinsecam objecti. Quod si veritas, vel falsitas aliquam perfectionem, vel modum ponunt intrinsece in ipsa cognitione, ut aliqui existimant, tunc dicendum est, sicut ad argumentum præcedens, quod oratio suscipit contraria non ut subjectum quod sustentans, quod pertinet ad substantiam, sed ut medium recipiendi, sicut qualitas intensio- nem.

Ad ultimum respondetur: Quod ista proprietas recipiendi contraria differt ab intrinseca quidditate substantiæ, quia quidditas non est ipsa ratio substandi formaliter, sed radicaliter, et consistit in ratione postulante talem proprietatem. Et rursus proprietas suscipiendi contraria non dicit rationem substandi in tota latitudine, quia substare non solum dicitur respectu contrariorum, sed etiam respectu propriarum passionum et prædicatorum superiorum, quibus omnibus substatur prima substantia; proprietas autem hæc solum dicitur respectu contrariorum, quorum et susceptiva.

COORDINATIO PRÆDICAMENTI
SUBSTANTIÆ.

Supremum genus est substantia. Dividitur in spiritualem et corporalem. Spirituales, in varias species angelorum. Corpus, in corruptibile et incorruptibile. Incorruptibile, in varias species cælorum et planeta-

rum. Corruptibile, in vivens et non vivens. Non vivens, in elementale et mixtum, quorum quodlibet varias species habet. Vivens, in animatum, seu sensibile et inanimatum, ut planta. Planta, in varias species arborum et herbarum. Animal, in rationale et irrationale. Irrationale, in varias species brutorum. Rationale, in individua, ut Petrus et Paulus.

QUÆSTIO XVI.

DE QUANTITATE.

ARTICULUS I.

Quæ sit propria et formalis ratio quantitatis.

Definitionem quantitatis non tradit Aristoteles in hoc tractatu prædicamentorum, sed absolute inchoavit a divisione quantitatis in continuam et discretam. Definivit autem quantitatem in V Metaphys., text. XVIII: *Quantum est, quod est divisibile in ea, quæ insunt, quorum utrumque, aut singulum, unum aliquid, et hoc aliquid natum est esse.* Cujus definitionis explicationem tradit ibi D. Thomas, lect. XV. Et tota explicatio reducitur ad hoc, quod definit Aristoteles quantum per divisibile, non in partes físicas, id est materiæ et formæ, nec in partes potentiales, sicut anima dividitur in intellectivum et sensitivum, nec in subjectivas, sicut universale dividitur in inferiora; sed in partes integrales et quantitativas, quæ ita sunt compositæ, ut facta divisione maneat unaquæque aliquid unum; sicut patet, cum aqua dividitur in varias partes. In has partes integrales divisibilis est res quanta.

Et quia non potest explicari quid-

ditas alicujus rei, nisi prius intelligatur segregatio illius a reliquis generalibus, oportet supponere quantitatem esse accidens reale, distinctum a substantia et reliquis accidentibus, ut solum differentialem ejus rationem et propriam inquireamus. Negaverunt hoc aliqui Nominales, qui cum ex una parte sentirent sine quantitate nullas dari partes, nec divisibilitatem, ex alia vero parte eujuscumque rei entitatem nihil aliud quam partes suas existimarent, dixerunt quantitatem non distingui realiter a re habente partes, sive substantia sit, sive accidens.

Cæterum oppositum hujus manifestavit nobis sacrosanctum Eucharistia mysterium, in quo manet quantitas, quæ antea erat panis, ut oculis videmus, et non manet substantia panis, ut fides docet: distinguitur ergo et separatur quantitas a re quanta. Respondent Nominales quantitatem substantiæ non manere, cum ipsa enim evanuit; sed manere quantitatem qualitatum cæterorumque accidentium extensorum. Sed contra est, quia ibi sunt plura accidentia. Vel ergo unumquodque habet suam quantitatem distinctam, vel datur aliqua communis omnibus. Si datur aliqua communis omnibus, illa distinguitur ab unoquoque accidente, cum sit communis pluribus; et distinguitur etiam a substantia, quæ ibi non est: ergo distinguitur quantitas a re quanta. Si dicatur primum: ergo illæ quantitates penetrantur, cum omnia illa accidentia sint in eodem loco, et sic vel penetrantur supernaturaliter et per miraculum, vel naturaliter et secundum se. Primum dici non potest, quia eandem habent quantitatem illa accidentia post consecrationem atque antea, quia habent eandem entitatem, et ab entitate non distinguitur quantitas;

ante consecrationem autem erant etiam in eodem loco: ergo non indigent supernaturali miraculo ut sint penetrata. Si secundum: ergo quantitas talium accidentium naturaliter non resistit penetrationi, sed eam admittit; et sic erit quantitas alterius rationis ab illa, de qua loquimur in presenti, et quam ipsa experientia videmus penetrationi resistere. Et hanc dicimus esse distinctam a re quanta.

Ex quo etiam manet impugnata recentior quaedam opinio, quod quantitas est modus, et non accidens reale rei quantæ. Modus enim non est separabilis a re cuius est modus. Quantitas autem in Eucharistia separatur a substantia. Unde concedit hæc opinio quod quantitas substantiæ cum ipsa evanescit; sed dicit manere aliam quantitatem dimensivam; quæ quantitas si est modus alicujus accidentis ibi permanentis, tot erunt quantitates modales, quot accidentia, et sic inciditur in sententiam impugnatam. Si autem non est modus, sed realitas, habemus intentum, quod quantitas est res, et non modus, et tunc debet explicare ista sententia cuius sit illa quantitas dimensiva.

Ad fundamentum vero oppositum respondebimus explicando sententiam D. Thomæ, quod quantitas dicitur præbere partes integrales substantiæ, non constituendo illas, sed ordinando inter se. Et hæc ordinatio accidentaliter est.

Illis suppositis, varia et multiplex est sententia auctorum in assignanda ratione formali constitutiva quantitatis, quam plerique venantur ex affectibus, qui a quantitate inducuntur, et aliqui sunt separabiles ab ipsa, alii non. Cum enim communiter omnes intelligant effectum proprium quantitatis esse extensionem partium, ex qua extensione dimanant plures affectiones, sicut ra-

tio mensuræ, ratio divisibilitatis, ratio impenetrabilitatis et repletionis loci, quidam assignaverunt extensionem quantitativam, distinguendo illam ab extensione partium substantiali in ratione mensuræ, quia hæc communis est quantitati continuæ et discretæ, et secundum hanc rationem mensuræ quantitatem in prædicamentis explicasse Aristotelem docet S. Thomas, v Met., lect. xv. Alii constituunt essentiam quantitatis in ipsa divisibilitate; quidam in divisibilitate radicali, alii in formali et proxima. Alii constituerunt essentiam quantitatis in extensione repleta spatii; non quidem quantum ad actualem repletionem, ut Nominales quidam senserunt, sed in aptitudinali, seu radicali; est enim quantitas forma postulans istam repletionem. Ut autem ista ratio comprehendat omnem quantitatem, tam continuam, quam discretam, et successivam, distinguunt triplex spatium, loci, durationis et discretionis; et secundum spatium loci fit extensio quantitatis continuæ, quæ commensuratur diversis partibus loci; secundum spatium durationis fit extensio quantitatis successivæ correspondens diversis partibus temporis, vel motus; secundum spatium discretionis fit extensio quantitatis discretæ correspondens diversis partibus numeri. Alii assignant essentiam quantitatis in extensione partium, quatenus apta est ad resistendum penetrationi, et ad replendum locum, quantum est ex natura sua, licet actualis repletio et commensuratio separari possit a quantitate. De quibus sententis vide *Curs. Carm.*, hic disp. xiii. quæst. ii; et iii.; *Merin.*, disp. de quant., q. i et ii.; *M. Caber.*, hic disp. ii, dub. ii.; *Suar.*, disp. xl *Metaph.*, sect. iv. Denique alii constituunt essentiam quantitatis in extensione partium, non in ordine ad

locum extra se, sed in ordine ad ipsum totum, ita quod sine quantitate substantia, seu subjectum non habeat partes ordinatas, seu partem extra partem, quod est esse extensas. Quam sententiam communiter sequuntur discipuli D. Thomæ, ut videri potest apud auctores cit.; et *Vazq.* i p., disp. cxcvi, cap. iii.; *Tollet.*, i *Physic.*, quæst. vii; et alii.

In tanta sententiarum varietate, tria tanquam certa et inter auctores magis convenientia suppono, et in uno solum invenio aliquam dubietatem. Primum est, quod formalis ratio quantitatis non potest consistere primario et per se in mensura formali, vel divisibilitate formali, vel actuali repletionem loci, vel actuali impenetratione, aut quacumque actuali extensione in ordine ad locum. Constat enim ex mysteriis fidei sine istis affectionibus quantitatem inveniri; est enim corpus Christi in Eucharistia cum sua quantitate, sicut et cum rebus accidentibus, ut probat S. Thomas, iii part., q. lxxvi, art. iv; et tamen ibi non est modo divisibili, nec modo mensurabili in ordine ad locum divisibiliter, nec impenetrabili modo. Constat etiam penetratum fuisse cum sepulcro, et quando exiit ex utero Virginis, et clausis januis intravit. Nec in Eucharistia replet actu locum, cum totum sit in toto, et totum in qualibet parte. In his ergo non consistit ratio quantitatis. Quod si D. Thomas aliquando dicit consistere quantitatem in mensura, ut *Opusc. lli.*, vel in divisibilitate, ut in i, dist. xix, qu. i, art. i, ad 1, et v *Met.*, lect. xv, loquitur de mensura et divisibilitate radicali.

Secundum est: Ad ipsam rationem quantitatis intrinsecam pertinere extensionem quantitativam, quæ sit radix et aptitudo fundamentalis ad istas formalitates et affectio-

nes extensionis in ordine ad locum; petit enim quantitas quantum est ex se replere locum, non esse penetrative, esse formaliter divisibilem, et similia; sunt enim isti modi naturales quantitati. Unde sententia, quæ affirmat consistere quantitatem in extensione habente aptitudinem ad replendum locum et non se penetrandum, verissima est, sicut etiam consistit in aptitudine ad mensuram et divisibilitatem, sed diminuta, quia explicat naturam rei, non per id quod dicit formaliter, sed per id quod petit radicaliter. Difficultas autem est, in quo consistat formaliter ista radix.

Tertium est: Quod extensio, quæ est in ordine ad totum, præsuppositively importat entitatem partium, et deinde unionem earum et ordinationem. Et quidem entitatem manifestum est non dari a quantitate, sunt enim partes entitative substantiales. Unio autem et consideratur substantialiter, seu entitative, in quantum partes unitæ component totum substantiale; et sic etiam est certum non dari a quantitate, quia talis compositio non est accidentaliter, sed substantialiter, quia et ipsum totum resultans substantiale est. Et potest sumi accidentaliter talis unio, prout dicit unionem non quomodo cumque, sed ut ordinatam, quatenus tollit confusionem uniendo unam partem alteri non secundum se totam, sed secundum aliquid illius, nempe secundum extremitatem, ratione cuius dicitur ponere unam partem post aliam, quia exit aliquid partis extra aliam partem et non secundum se totam illi unitur, et hoc vocatur formalitas partis extensæ, non quatenus entitas partis est, sed quatenus distincta et ordinata, seu non confusa est, dependetque hoc ab extremitatibus et indivisibilitatibus, sine quibus partes non uniuntur ordinate et inconfuse. Et de hoc est du-

bium, an sit effectus formalis quantitatis.

RESOLUTIO. Sit unica conclusio: In sententia S. Thomae propria et formalis ratio quantitatis est extensio partium in ordine ad totum, quod est reddere partes formaliter integrantes. Unde remota quantitate, substantia non habet partes integrales formaliter in ratione partis ordinatas et distinctas. — Antequam probetur conclusio, adverto illum terminum *partes distinctæ*, seu distinctio partium, dupliciter posse considerari: Uno modo secundum quod *ly distinctio* opponitur unitati omnino simplici; alio modo ut opponitur confusio: per distinctionem enim et potest tolli unitas, quando fit multiplicitas, et potest tolli confusio, quando fit ordo; nam ea dicuntur confusa, quæ sunt sine ordine, distincta autem, quæ ordinate et debite collocata. Quod ergo asserimus, est quod quantitas formaliter ut quantitas est non constituit partes substantiæ, quantum ad earum entitatem et intrinsecam rationem, sed quantum ad ordinationem, quæ confusionem tollit; et hæc ratio ordinationis est formalitas accidentaliter partium, quæ constituuntur a quantitate in ratione ordinati et distincti.

Quod ergo sit expressa sententia D. Thomae, probatur. In primis, Opusc. XLII, cap. XVI, inquit: « Quod pars et pars in aliquo est per quantitatem, quæ est accidens primum corporis, cum sit ejus mensura. » Item in Opusc. XLVIII, tract. de quantitate, cap. IV, inquit: « Quod positio uno modo dicitur ordo partium in loco, et sic est unum de prædicamentis, quod dicitur situs; alio modo positio est ordo partium in toto, et sic positio est differentia quantitatis. » Et idem docet ibidem agendo de prædicamento situs, cap. I; et in IV Physic., lect. VII. Sentit ergo D.

Thomas quod ordo, seu extensio partium in toto est propria et differentialis ratio quantitatis. Et eodem modo loquitur in IV, dist. X, quæst. I art. III, quæstiunc. III, ad 2, ubi inquit: « Quamvis non sit accipere ordinem partium corporis Christi secundum comparisonem ad partes hostiæ; tamen est accipere ordinem ipsarum partium ad invicem in corpore Christi, secundum propriam quantitatem. » Sentit ergo Divus Thomas, quod ordo partium in toto ad ipsam quantitatem pertinet.

Quod autem remota quantitate substantia maneat indivisibilis, et sic quantitas primo et per se ordinat partes in illa, probatur ex ipso Divo Thoma. Nam in Opuscul. LXX, quæst. V, art. III ad 3, inquit: « Materia dividi non potest, nisi ex præsupposita quantitate, qua remota, substantia omnis indivisibilis remanet, et sic prima ratio diversificandi ea quæ sunt unius speciei est penes quantitatem; quæ quidem quantitati competit in quantum in sua ratione situm quasi differentiam constitutivam habet, quod nihil est aliud, quam ordo partium. » Ubi D. Thomas non sumit situm formaliter, sed pro radice; alioquin quomodo poterat ignorare quod est prædicamentum distinctum a quantitate, et non ejus differentia constitutiva? Item in Quodlib. IX, art. VI, inquit: « Quod diversitas partium non potest intelligi in materia non intellecta divisione, nec divisio non intellecta dimensione, quia abstracta quantitate, substantia remanet indivisibilis, ut dicitur in I Physicor., text. XVIII. » Et idem dicit I part., quæst. I, art. II, in corp.; et IV Contra Gent., cap. LXV, scilicet: « Quod remota quantitate, hominis substantia est indivisibilis. » Et addit: « Quod hoc habet proprium quantitas inter reliqua accidentia, quod ipsa secundum se individuatur, quod ideo est, quia

positio, quæ est ordo partium in toto, in ejus ratione includitur; est enim quantitas positionem habens. » Ecce quam manifeste, et quam constanter Divus Thomas utrumque docet: et quod quantitas præbet ordinem et rationem partium in toto, et quod ipsa remota, substantia remanet indivisibilis. Imo etiam remota comparisonem quantitatis in ordine ad locum, ut in corpore Christi, adhuc remanet divisibilis et extensa in ordine ad totum ratione quantitatis; ergo sentit quod remota quantitate, neque quoad locum, neque quoad totum substantia remanet divisibilis, quod est non habere partes formaliter in ratione partium.

Fundamentum autem hujus sententiæ licet pluribus rationibus stabiliri soleat, quibus intenditur destrui illa extensio entitativa partium integralium ante quantitatem, major tamen efficacia rationum ad duo principia principaliter reducit. Primum non possumus explicare in præsentia, sed supponendum est, et in libris de generatione late tractandum: scilicet quod individuatio rerum corporearum sumitur a materia signata quantitate; a materia quidem, ut a principio substantiali, quæ non formaliter, sed radicaliter individuat; unde non est ipsa individuatio, sed principium individuationis; a quantitate autem, ut a conditione requisita, non ut a principio per se substantialis individuationis. Quæ doctrina invenitur expresse in Divo Thoma, Opusc. LXX, quæst. IV, art. II, et pluribus aliis locis. Ex hoc autem principio necessario deducitur quod si quantitas est designativa materiæ, quantum ad individuationem, seu distinctionem individuorum, etiam erit quantum ad distinctionem partium, quia sola divisione actuali partes signatæ et extensæ erunt plura individua. Et ita ad idem principium pertinet signatio

distincta partium et individuorum. Unde et quantum dicitur a Philosopho « divisibile in ea, quorum unumquodque unum aliquid, et hoc aliquid natum est esse », id est quod ita est designatum, quod sola actuali divisione fit hoc, vel illud individuum.

Secundum principium in præsentia explicandum sumitur ex propria ratione partium integralium, quæ ut sint extensa, sine confusione, et ordinate, non sufficit sola substantia, sed requiritur aliquod accidens. Et probatur: Quia extensio partium in toto non est quæcumque unio earum inter se, sed unio penes extremitates tantum; ita quod non uniat una pars alteri se tota, ita ut in illa penetretur et imbitatur, sicut unio formæ cum materia, quæ pure substantialis est. Nam si una pars unitur cum alia in ipso toto penetrative, et secundum omnem sui partem, non unitur extensive, hoc est una extra aliam. Requiritur ergo ad unionem extensivam in toto, quod partes uniantur secundum extremitatem et non se totis, quia hoc ipso penetrative unientur, sicut materia et forma; est autem distinctus modus unionis in partibus integralibus, atque in materia et forma. Inquiri ergo unde provenit quod substantia unius partis, v. g. manus, impediatur secundum omnem partem sui uniri brachio, et solum penes extremitates uniri illi, et continuari? Hoc enim ex vi ipsius substantiæ provenire non potest, cum substantia ex se non habeat partes cum extremitatibus, quia extremitates non habentur nisi per indivisibilia: substantia autem indivisibilia non habet ex se, v. gr., lineam, superficiem, et puncta, quia hæc sunt species propriæ quantitatis.

Si autem dicatur substantiam etiam habere sua indivisibilia substantialia, correspondentia indivisi-

bilis quantitatis. Contra hoc urgeo sic argumentum: Ad hoc ponuntur ista indivisibilia substantiæ, ut partes substantialiter uniantur secundum extremitates, scilicet extensive et non penetrative; nam si penes extremitates non uniantur, hoc ipso se totis uniantur et penetrative, quod est manere confusas, et non ordinatas inter se, seu una post aliam. Si ergo istis indivisibilibus et extremitatibus partes substantiales uniantur ante quantitatem, manent ergo in ipso toto impenetratæ, seu extensæ antecederent ad quantitatem: ergo substantia secundum se habet sufficiens principium ut resistat penetrationi quoad locum, et repleat ipsum. Et consequenter frustra ponitur ratio formalis quantitatis in hoc quod sit principium impenetrationis quoad locum; cum id habeat extensio entitativa substantiæ secundum se. Consequentia probatur: Quia illa extensio entitativa substantiæ ita fit secundum extremitates et indivisibilia ante quantitatem, quod illa unio impedit ne una pars in toto penetraretur cum alia, quantum ad continuationem; ergo etiam impediet ne penetraretur cum partibus contiguis alterius corporis adiacentis; non est enim intelligibile quod principium quod sufficit impedire unionem et penetrationem partis continuæ, non impediatur unionem, seu penetrationem partis contiguæ. Sed principium impediens penetrationem contigui ab auctoribus oppositis vocatur extensio quantitativa distincta ab entitativa; ergo ante quantitatem ponunt in substantia formalem rationem quantitatis, hoc ipso quod ponunt partes substantiales uniri ordinate et sine confusione per extremitates et indivisibilia substantiaalia. Tenendum est ergo quod unio ista extensiva in toto accidentalis est, et a quantitate provenit.

Et si dicas: Nam in corpore Christi sacramentato datur extensio quantitativa in ordine ad totum, ita quod una pars non penetratur cum alia in unione totius; et tamen in ordine ad locum non habet extensionem, sed modum indivisibilem: ergo ab alio principio provenit extensio ista in ordine ad locum, quam unio partium in ordine ad totum. Respond.: Quantitatem corporis Christi, quæ est in ipso toto, esse principium sufficiens ad impenetrationem et extensionem in ordine ad locum, nisi divinitus impediretur iste effectus, qui secundarius est in quantitate, et proprie pertinet ad ubi circumscriptivum; et ideo in hoc facimus totam vim argumenti, quod in substantia secundum se et ante quantitatem datur principium repugnans penetrationi corporis contigui, hoc ipso quod datur principium repugnans penetrationi partium in continuo; quod si non datur principium repugnans penetrationi in loco, neque datur repugnans penetrationi in toto, et ita uterque effectus provenit non a substantia, sed a quantitate, licet possit unus effectus separari ab alio per potentiam absolutam Dei, quia unus est primarius, alter secundarius.

Solvuntur argumenta.

Fere tota difficultas, et argumenta quæ fiunt contra hanc resolutionem, dependent ex illo principio, quod partes substantiæ in sua entitate vel distinctione non dependent a quantitate, et ita consideratur substantia sine quantitate, et lameur cum partibus. Nam, verbi gratia, si Deus auferat quantitatem a substantia conservando illam, tunc vel substantia manet cum partibus distinctis et extensis, vel sine illis et indivi-

bilis. Si primum, est intentum; si secundum, sequitur quod omnes partes substantiæ confluant ad punctum. Et hoc vel fit in instanti, vel tempore. In instanti non potest, quia fluxus, seu motus non potest fieri in instanti. Si in tempore: ergo quamdiu durat tempus illud, durant partes; et tamen non est quantitas. Nec est major ratio cur ad unam partem confluat illa substantia, quam ad aliam, ergo manebit siccut antea.

Confirm.: Quia si duæ partiales substantiæ uniantur, et de novo acquirantur, ut fit in nutritione, et Deus auferat ab illis quantitatem, vel illæ partes manebunt unum, vel distinctæ, id est una pars non erit alia. Si hoc ultimum, habetur intentum. Si primum, ergo amittent principia individuanda et differentias individuales, eisdem permanentibus, quod implicat. Et idem argumentum est de duplici igne, quorum unus produxit alium, si uniantur inter se et Deus auferat quantitatem. Vel manebunt diversæ partes, vel non: si manent, habetur intentum; si non manent, ergo ablata quantitate est idem et unum producens et productum. Similiter si in ligno trium palmorum auferat Deus quantitatem a duobus palmis extremis relicta quantitate in medio, tunc illæ duæ extremitates sunt diversæ partes ligni et sine quantitate. Ergo.

Hæc omnia eandem inculcant difficultatem, et ex unico principio dissolvuntur, nempe quod substantia ante quantitatem non habet partes formaliter extensas, id est ordinatas et inconfusas; habet tamen partes radicaliter, id est capacitatem ad recipiendum illam ordinationem et distinctionem partium, quæ sine quantitate manent penetratæ et se totis unitæ, quod est non habere partes extra partes. Neque hoc mi-

rum videri debet, quia sublata quantitate tolluntur omnia indivisibilia, et extremitates, sine quibus partes non uniantur extensive, id est penes extremitatem unius et alterius, sed penetrative et se totis: manet ergo tota entitas partium sublata quantitate, sed confusa et per modum unius, non autem est ibi alia et alia pars integralis formaliter, sed solum radicaliter.

Igitur ad primum casum dicimus quod, sublata quantitate, substantia non conflueret ad punctum sed careret omnibus punctis, et consequenter omni unitivo partium per modum extensionis, quia ut bene advertit D. Thomas, in II, dist. xxx, q. 1, a. 1, substantia sine quantitate non est indivisibilis per reductionem partium ad punctum, quod est principium quantitatis, sed per carentiam omnis divisibilitatis. Unde non esset in illa substantia aliquis motus, sicut neque locus physicus, sed solum esset in universo tanquam quedam pars illius, non ut locatum in loco; omnes enim istæ imaginationes tollendæ sunt, quia sequuntur quantitatem ut locatam, ut bene docuit Cajetanus, I part., quæst. LII, art. 1, circa medium. Quare illa substantia neque est distans, nec alicubi positive; sed solum haberet existentiam suam sine loco, sicut res extra mundum, et angelus non operans.

Ad confirm. respond.: Quod ablata quantitate a partibus, non manent actu distinctæ, sed confusæ, et una entitas cum capacitate radicali distinctionis partialis. Et quando dicitur quod una pars non est alia, et quod non stat amittere differentias individuales manentibus eisdem. Resp. negando suppositum, quia remota quantitate nulla pars manet actu, sed solum radicaliter et in potentia; unde omnis differentia individualis in genere partis cessat, quia

in actu non datur pars. Nec remanent eadem partes semotis differentibus: quia, ut diximus, partes non manent in actu, sed substantia quaedam confusa capax partium, non actu ex partibus composita; sicut si daretur materia sine forma, nullum esse formale actu haberet, sed solum in capacitate et potentia, ut in *Physic.*, dicitur.

Instabis: Duo individua, v. g. duo lapides, semota quantitate, adhuc remanent distincta secundum differentias individuales, licet a quantitate dependeat eorum individuatio; ergo et partes substantiales distinctae manebunt actu secundum distinctionem substantialem, licet illa a quantitate dependeat. Respond. negando consequent. Et disparitas est, quia distinctio individuorum dependet a quantitate ut dividente et separante; divisione autem semel facta, si removeatur quantitas, cum ipsae substantiae iterum non uniantur inter se, separatae manent et non unum, idque habent per ordinem ad quantitatem, licet illa non informetur; sicut anima, quae individuatur per ordinem ad corpus, etiam separata a corpore per ordinem ad illud individuatur, et accidens separatum per ordinem ad subjectum. At vero partes in eodem toto non distinguuntur per quantitatem ut dividentes et separantes eas, sic enim partes non manerent, sed tota, sed per quantitatem ut ordinate eas unientem, scilicet non se totis et confuse, sed per extremitates, unam ponendo extra aliam, sed non dividendo ab alia. Remota autem quantitate solvitur ista unio sic ordinata et extensa, et succedit alia, qua partes illae se totis et confuse uniantur, seu potius fiunt unum in substantia, et ita impeditur earum distinctio in ratione partis, et hoc est amittere differentias individuales partium; partes enim in ipso

toto non habent differentias individuales simpliciter, quae solum fiunt per divisionem, sed secundum quid, quia revera unum componunt, et simpliciter individua distincta non sunt. Unde actualis earum distinctio in genere partis non manet actu, remota quantitate, sed in potentia; quia unio illa ordinata, qua distinguiebantur, mutatur in aliam confusam, qua distinctionem actualem impedit.

Ad illud de producente et productum, quod erunt idem in illo casu. Respond. Quod nunquam producens et productum sunt idem quando exercetur productio; sed ea cessante, res quae producit bene potest transire in substantiam producti, illique uniri, ut si filius comedat patrem, et tunc remota quantitate, solum virtualiter et radicaliter distinguuntur illae partes. Et de potentia absoluta per transubstantiationem res producens potest absolute converti totaliter in rem productam.

Ad ultimum casum dicitur quod, remota quantitate ab extremis, et inter media quantitate manente, consequenter dividitur ipsa quantitas et extrema illa manent separata a toto, et fiunt individua per ordinem ad divisam quantitatem, non vero amplius partes sunt. Quod si Deus illas retinet unitas cum substantia intermedia, non manebunt formaliter partes, sed radicaliter utpote confusae, et se totis unite cum substantia intermedia.

Et si quaeras quid est substantiam radicaliter habere partes, et quomodo differt a substantia indivisibili, ut est angelus? Respondetur: Differre a substantia spirituali, quia spiritus caret partibus negative, et secundum incapacitatem; corpus autem spoliatum quantitate caret partibus private, et cum capacitate ad illas. Sed non dicitur actu

illas habere, quia non habet illas distinctas et plurificatas extensione, scilicet unam extra aliam, sed ad modum unius per confusionem reductas intra se, et non solum in ordine ad locum; atque ita manet entitas ordinata ad extensionem partium, non ipsa partium extensione ordinata.

Secundo arguitur: Quando substantia est sub quantitate, habet partes distinctas non solum accidentaliter, sed etiam substantialiter: ergo etiam remota quantitate substantialis illa distinctio manere potest. Antecedens prob. Quia modo distinctio manus a brachio non fit per solam quantitatem; si enim per solam quantitatem differrent non essent duae partes substantiae; sicut corpus Christi positum sub Sacramento, et in caelo non sunt duo corpora, licet accidentibus loci varientur: ergo similiter si illae partes differrent substantialiter non distinguuntur per solam quantitatem. Et confirm.: Quia unitas, vel divisio sequitur esse rei; sed quaelibet pars substantialis habet esse substantiae non a quantitate, sed a se: ergo neque unitatem et distinctionem substantialem habebit a quantitate, sed a se. Maj. constat. Quia unitas est passio entis, et plures unitates plurium entium: ergo unitas, vel distinctio substantialis est passio substantiae; et sic non pendet a quantitate. Unde S. Thomas, v. *Metaph.*, lect. xv, dicit quod sola quantitas habet divisionem in partes proprias post substantiam; ergo supponit D. Thomas substantiam habere proprias partes.

Confirm. secundo: Quia quantitas manus non est in pede, vel e contra: ergo quantitas unius partis non recipitur in alia: ergo supponitur alia et alia ratio partis ante quantitatem; siquidem quantitas quae recipitur in una non recipitur in alia. Et rursus, sublata quanti-

tate, manet in illa substantia entitas manus, et entitas pedis, et reliquarum partium; sed entitas manus non est tota entitas illius substantiae: ergo est pars. Nec potest dici quod reducitur ad indivisibilem entitatem, sicut substantia spiritualis, quia in entitate spirituali non est entitas manus et pedis; sicut est in substantia corporea, remota quantitate.

Respond. ad principale argumentum: Quod substantia sub quantitate habet partes duplici modo distinctas; scilicet substantialiter, et accidentaliter; sed substantialis distinctio non est in actu reducibilis, nisi dependenter a quantitate, ut a conditione, sine qua illa distinctio substantiae non exit in actu. Sicut substantia non exit in actu influendi et operandi nisi posita qualitate tanquam instrumento quo operetur, et remota qualitate solum manet radicaliter operans: ita sine quantitate remanet confusio et indistinctio, qua posita, substantia non potest prodire in actum distinctionis substantialis secundum extensionem partium, quae tollat istam confusionem, sed totum radicaliter manet distinguibile mediante quantitate. Itaque a substantia venit ratio constituendi partes, a quantitate ratio ordinandi et tollendi confusionem per extensionem, et ipsa distinctio substantialis ab ista ordinatione, ut a conditione requisita dependet.

Ad primam confirm. resp.: Quod unitas, vel divisio sequitur entitatem, sed non semper absolute, sed dependenter ab aliquo extrinseco, sine quo distinctio non sequitur in actu, sed manet in potentia. Itaque unitas sequitur ens non praescindendo a statu, quia aliquando unitas statum involvit, v. g. unitas individuationis, unitas universalitatis, unitas ordinis etc. Status autem isti dependere

possunt ab accidentibus, saltem ut a conditionibus sine quibus status ille non est, sicut status individuationis dependet a collectione proprietatum, quæ conveniunt uni individuo potius quam alteri, et a designatione materiæ quæ fit per quantitatem. Et similiter distinctio partium integralium, quia non fit sine ordine tollente confusionem illarum, ideo dependet a quantitate, ratione cujus vocantur illæ partes materiales accidentales a D. Thoma, Opuse. lxx citato. Et ad locum ex v Met., resp.: Quod substantia habet proprias partes radicaliter ex se, formaliter et ordinate ex quantitate. Et iterum habet proprias partes físicas, materiam scilicet et formam, non vero extensas et integrales.

Ad secundam confirm. respond.: Quod licet quantitas manus non recipiatur in pede, non tamen sequitur quod ante quantitatem sit alia pars manus et pes formaliter, sed solum sit aliquid capax et receptivum quantitatis manus et quantitatis pedis, quod est radicaliter et in capacitate antecedere illas partes, et ut ordinabiles non ut ordinatas. Et sic recipitur diversa quantitas in diversis partibus, non quas supponit diversas, sed quas facit. Sicut in opinione distinguente existentiam ab essentia, et materiam ponente inseparabilem ab omni forma, existentia recipitur in subjecto existente, et forma in materia existente, non per existentiam quam supponat, sed quam præbeat, sed solum capacitem ad existendum supponit. Similiter ad id quod additur quod entitas manus non est tota substantia, semota quantitate: Dici- mus quod non est tota adæquate; non tamen sequitur quod sit pars formaliter, sed solum radicaliter; quia non est capax ejusdem quantitatis et ordinationis, quæ est in toto, ex se tamen non habet aliam ordina-

tionem et distinctionem partis in actu. Nec tamen sequitur quod illa entitas reddatur spiritualis, quia manet cum capacitate quantitatis, quam non habet spiritus; habet tamen modum quandam spiritualitatis, sicut corpus Christi in Sacramento.

Ultimo arguitur: Substantia acquirit partes non simul, sed successive, ita ut producendo unam, non eadem quæ antea erat producatur, sed distincta; neque producitur solum nova quantitas, sed nova substantia, quia producitur per nutritionem, quæ est actio distincta ab augmentatione; augmentatio autem formaliter versatur circa majorem quantitatem: ergo si ab illa distinguitur nutritio, seu aggeneratio, quia versatur circa substantiam, oportet quod habeat distinctum terminum formalem in ratione substantiæ; sed non terminatur ad totam substantiam, quia hoc pertinet ad ipsam generationem, ergo ad partem, et sic ante quantitatem datur pars in substantia. Confirmatur: Quia partes substantiæ uniuntur substantialiter; ergo secundum substantiam datur diversitas et non solum secundum quantitatem, unio enim inter extrema diversa est. Et similiter ablata quantitate, si partes confunduntur, oportet quod diverso modo uniantur quam ante sub quantitate. Cur ergo non poterit Deus impedire illam novam unionem; et sic manebunt non confuse sine quantitate? Denique non repugnat in Eucharistia, consecrata mediæ hostiæ, aliam mediæ manere non consecratam, et tunc non distinguitur a mediæ consumpta penes quantitatem, quia quantitas illius mediæ ibi manet: ergo sine quantitate distinguitur, et consequenter posset sic conservari a Deo una et altera mediæ sine quantitate.

Respond.: Nutritionem, et quamcumque acquisitionem successivam partium terminari formaliter ad substantiam; sed tamen secundum quod habet pro conditione quantitatem, ratione cujus est formaliter pars distincta. Augmentatio vero e contra formaliter terminatur ad quantitatem, sed tamen ut inhærentem in substantia, et hoc sese habet ut conditio respectu augmentationis. Unde nutritio et aggeneratio distinguuntur ab augmentatione ex parte termini formalis; quia terminus nutritionis est substantia, non quidem totalis, sed partialis, non tamen ex formalitate termini nutritionis habet formalitatem partem, sed ex conditione adjuncta quantitatis. Unde si terminaretur ad substantiam nudatam omni quantitate, non terminaretur ad partem formaliter, sed ad partem radicaliter.

Ad confirm. respond.: Quod illa unio substantialis partium non potest fieri independentem a quantitate, tanquam a conditione requisita ad ordinationem et designationem partium, quæ designatione supposita, etiam ipsa substantia partium unitur, sicut etiam in sententia D. Thomæ materia signata quantitate, tanquam conditione requisita, est principium individuationis substantialis; sine designatione enim materia potius est principium confundendi, quam dividendi et individuandi. Sic etiam substantia sine quantitate, cum non supponat ordinationem partium, non potest inter illas ut ordinatas exorcere substantialem unionem; sed dicitur remanere confusa, et consequenter sine unione substantiali inter extrema distincta formaliter, sed solum radicaliter.

Ad id quod additur: Quod confusio partium remota quantitate fit per novam unionem, respondetur: Non esse necessariam, sed solum

omnis unionis ablationem; neque enim remota quantitate partes replicantur, vel penetrantur, vel reducuntur ad punctum, quod totum postulare unionem positivam, sed solum relinquuntur in negatione omnis divisibilitatis, ut dicit sanctus Thomas, in ii, distinct. xxx, quæst. i, art. i, ad quam negationem non est necessaria unio positiva; neque enim manent partes, quæ uniantur per confusionem positivam, sed solum entitas capax partem et partibilitatis, quæ est confusio negativa.

Ad casum autem qui ponitur de consecratione mediæ hostiæ, respondetur: Quod illa mediæ, quæ consumitur, distinguitur ab ista mediæ, non tanquam pars illi coordinata et distincta, sed tanquam quoddam totum, quia conversum est in corpus Christi, quod suam habet quantitatem distinctam. Si autem illa mediæ separaretur a Deo, non convertendo illam in aliquam substantiam, et remanente ejus quantitate cum alia mediæ hostiæ, tunc distingueretur ab alia mediæ per separationem tanquam totum, non per unionem ordinatam ut pars, diceretque ordinem ad divisam et diversam quantitatem, quam petit ex vi hujus separationis.

ARTICULUS II.

Utrum quantitas discreta sit vera species quantitatis.

Non minor est difficultas in intelligenda ratione formali quantitatis, quæ sua extensione unit partes et est quantitas continua, quam illa, quæ sua extensione separat et est quantitas discreta, seu numerus. Et supponenda est vulgaris distinctio numeri numerantis et nume-

ri numerati. Numerans dicitur ille qui est ratio numerandi in intellectu, ut duo, tria, quatuor etc., quæ sunt rationes, quibus omnem materiam numeramus. Numerus vero numeratus sunt res ipsæ, seu materia, quæ numerationi isti subicitur. Et potest iste numerus numeratus sumi et generaliter pro omni multitudine, quomodocumque numerabili ab intellectu, etiam quæ in rebus spiritualibus invenitur, et specialiter pro multitudine quantitati-va, quæ ratione quantitatis specialem rationem mensuræ habet in numerando, ratione cuius aliquando ipsa discretio quantitatis, respective ad substantiam quæ illi subicitur, dicitur numerus numerans, id est præbens rationem, qua numerabilis est quantitative, ut sumitur ex Divo Thoma, Opusculo XLVIII, tractatu de quantitate, cap. VI.

Est ergo difficultas in duobus explicandis. Primum: An ista ratio numeri in quantitate discreta sit aliquid unum per se, ita ut sufficiat ad constituendam veram speciem quantitatis. Secundum: A qua forma sumat numerus unitatem, supposito quod habet partes separatas et divisas realiter.

Est ergo multorum sententia, qui attendentes ad multitudinem ex qua constat numerus, dixerunt illum non esse ens per se, sed per accidens, et consequenter excludendum esse a speciebus per se quantitatis. Ita videri potest apud Fons., v Metaph., cap. VII, quæst. V, sect. II; Suarez, disp. XLI Metaph. sect. I; Vazq., I p., disput. XXVI, cap. III; Conimb., hic quæst. II, art. I. Alii vero ex opposito affirmant numerum esse per se unum unitate quantitatis discretæ, licet non sit unum in genere quantitatis continuæ. Hanc communiter sequitur utraque schola D. Thomæ et Scoti, sed in ejus unitate explicanda non omnes con-

veniunt. Nam quidam dicunt numerum esse unum unitate ordinis, quod habet fundamentum in D. Thoma, VII Metaph., lect. ultim., super text. IX, ubi dicit syllabam et numerum sortiri speciem ab ordine. Sed hæc unitas, si præcise accipiatur, magis videtur relativa, quam quantitativa. Alii dicunt quod ultima unitas dat formam et unitatem numero, quod expresse dicit D. Thomas, VIII Metaph., lect. III; et intelligi debet de ultima unitate cum ordine ad alias. Habet tamen difficultatem, quia ultima unitas in multitudine non est determinata pro ista unitate potius quam pro alia, et sic nunquam manebit determinate unum a parte rei. Alii dicunt ipsam discretionem esse formalem rationem numeri; unitates vero, quæ multitudinem component esse subjectum et materiam hujus discretionis. Ita communiter discipuli Scoti, ut videri potest apud P. Merin., hic super cap. de quantitate, quibus favere videtur D. Thomas, Opus. XLVIII, tract. de prædicamento quant., cap. I. Sed tamen non apparet quomodo discretio sit una forma simpliciter de genere quantitatis et non relationis, et habeat pro subjecto, cui realiter insit, res ita diversas et realiter separatas; imo non videtur aliud discretio, quam divisio, quæ non est forma constituens numerum in ratione unitis speciei, sed solum in ratione multitudinis et separationis quantitatis continuæ; multitudo autem, ut multitudo, non est species quantitatis. Alii denique omnem numerum dicunt esse pluralitatem, seu multitudinem non ordinatam ad componendum aliquid unum principium operationum; esse tamen numerum speciem quantitatis in quantum habet rationem mensuræ; cæterum non habere unitatem nisi ab intellectu nostro, realiter autem solum

habere mensurabilitatem, quæ est numerositas partium. Ita Torrejon, hic disp. III, quæst. V. Sed hoc est simpliciter excludere numerum a prædicamento quantitatis, quia nec unitas ejus est realis, nec ratio mensuræ communis omni multitudini spirituali et corporali quantitativa est; unitas autem numeri non sumitur ex ordine ad aliquam operationem, sicut nec quantitas continua, quia operativa non est.

Ut ergo quod in hac parte probabilis est, et conformius menti S. Doctoris explicemus, duplici conclusione respondeo.

PRIMA CONCLUSIO. Numerus, qui componitur ex unitatibus quantitativis, est vera et propria species quantitatis. — Hæc conclusio non potest negari in doctrina Aristotelis, quia non solum hic in Prædicamentis, sed etiam in v Metaph., ubi solum numeravit species quantitatis per se, et exclusit species quantitatis per accidens, numerum posuit inter quantitates per se. Nec potest explicari Aristoteles, ut aliqui dicunt, quod posuit numerum inter species quantitatis, non quia habet veram unitatem, sed quia habet suum modum extensionis, seu multiplicationis, et communiter concepitur per modum unius habentis suam definitionem et proprietates, quod satis est ut in prædicamento collocetur, neque enim omnia quæ in prædicamento ponuntur habent propriam et per se unitatem. Sed hæc solutio devorat totum inconveniens, destruitque rationem ordinis prædicamentalis. Si enim non habet veram unitatem, sed est ens per accidens, ergo a prædicamento excluditur, quia non habet definitionem per se, siquidem non habet quidditatem per se unam, et consequenter neque habet unum genus et unam differentiam tantum, atque adeo neque ponitur in uno prædicamen-

to, quia prædicamentum est ordinatio generum et specierum per suas differentias. Si ergo Aristoteles excludit ens per accidens a definitione, ut patet in VII Metaph., quomodo numerum, qui est ens per accidens, per se poneret in prædicamento, tanquam constans genere et differentia, quod est definitio? Quare de mente Philosophi nullatenus dubitari potest.

De mente S. Thomæ multo minus potest esse difficultas. Nam quod numerus quantitativus sit ens per se, et ponatur in prædicamento quantitatis manifeste affirmat pluribus in locis; ut patet in v Metaph., lect. XV; et in IV Metaph., lect. II; et in I, dist. XXIV, quæst. I, art. III; et quæst. IX de Potent., art. VII; et I p., q. II, art. I, ad I; et Quodlib. X, art. I. Nec oportet verba ejus sigillatim referre, cum ubique dicat numerum esse speciem quantitatis, et esse unum per se. Unde qui voluit explicare D. Thomam, quando dicit ultimam unitatem constituere speciem numeri, quod loquitur metaphorice, vel non legerunt, vel explicare noluerunt D. Thomam in aliis multis locis, ubi absolute docet numerum esse aliquid unum per se, et in prædicamento quantitatis poni. Inde enim intelligimus quod, quando dicit ultimam unitatem dare speciem numero, loquitur de specie per se una et vera, non metaphorice. Unde in VII Metaph., lect. XII, circa finem inquit: « Quod dualitas non est duas unitates, sed aliquid ex duabus unitatibus compositum; aliter numerus non esset ens per se et vere, sed per accidens; sicut quæ coæservantur. » Ubi manifeste D. Thomas excludit metaphorice compositionem, et unitatem per accidens, quæ est tota ratio excludendi numerum a prædicamento quantitatis. Et idem videri potest VII Metaph., lect. III;

et vii Metaph., lect. ultima, super text. LX.

Fundamentum hujus conclusionis duplex traditur a D. Thoma, Quodlib. x citat.: alterum a priori, alterum a posteriori. A priori quidem, quia numerus dicit veram extensionem, et rationem mensuræ ortam ex divisione continui, quam non dicit sola multitudo confuse accepta per modum acervi, vel cumuli. Quæ ratio sic explicanda est: Quia numerus fundatus in quantitate divisa habet veram et propriam mensurationem per modum extensionis et multiplicationis, qua exhaurire et adæquare potest ipsas partes, et extensionem continui. Et hanc rationem mensurationis et extensionis non habet tanquam quantitas per accidens, sicut tempus et motus, quæ ratione continui extenduntur: numerus autem suam propriam mensurationem discretam non habet ratione quantitatis continuæ, cum potius dividat et solvat continuitatem ejus; ergo illa ratio mensuræ et extensionis, quam habet, non est quantitas per accidens, id est per aliud, sed distincta a modo mensurandi continui. Quod vero mensura numeri sit mensura in genere quantitatis et extensionis, ex eo constat, quia numerus habet mensurare secundum proprietates quantitatis; sicut per rationem æqualis et inæqualis, paris et imparis, secundum accretionem et augmentum: ergo illa mensura est quantitativa. Unde D. Thomas, in I ad Anibaldum, dist. xxiv, quæst. 1, art. 1, ad 3, inquit: « Quod numerus simpliciter est, cujus numerata faciunt aliquam aggregationem. » Et hoc constat, quia numerando et adijciendo unitates facimus aggregationem et incrementum modo ordinato, id est cum mensura prioris et posterioris: ergo datur extensio, id est multiplicatio aggregata cum

ordine partium, et solum est differentia a continua quantitate, quod in ea partes sunt unite, hic separatæ. Et ad hoc pertinet communis doctrina sancti Thomæ, quod unitas, quæ est principium numeri, addit supra rationem unitatis, quæ est passio entis, rationem mensurationis, ut patet in iv Metaph., lect. ii; et v Metaph., lect. viii; et 1 p., quæst. xi, art. 1. Cum autem numerus ex unitatibus constituatur, si constat ex illis, ut dicunt, principium mensurationis, numerus specialem mensurationem et extensionem inducit.

Dices: Totum hoc reperitur in multitudine spirituali; nam ibi unitas addita alteri facit plus, quod est facere aggregationem; et similiter datur ibi par et impar, nam tres angeli sunt impares, et quatuor pares: ergo idem habet ille numerus, quod quantitativus. Respond.: Deesse ibi extensionem et aggregationem ortam ex divisione continui, sed solum ex affirmatione et negatione entis, ut bene notat sanctus Thomas, in I, dist. xxiv, quæst. 1, art. iii. Unde non datur ibi aggregatio et divisio commensurabilis quantitati continuæ, et consequenter ejusdem generis cum illa; hoc enim habet ratio numeri quantitativa quod, cum causetur ex divisione continui, habet per ipsam rationem numeri partes quantitatis continuæ mensurare et exhaurire. Et fortasse propter hoc dixit Commentator, x Metaph., text. ii, quod ratio quantitatis, seu mensuræ per prius inest quantitati discrete, quia scilicet ipsum continuum per mensurationem partium mensuramus, nec aliqua est notior mensura quam per numerationem. Quod ipsum expresse docet D. Thomas, Opusc. xxxvi, cap. 1, dicens: « Quod ratio mensuræ prius invenitur in quantitate discreta. » Quare numerus, qui

est de genere quantitatis, hoc addit supra multitudinem communiter dictam, quod exhaurit mensurationem quantitatis continuæ, et facit aggregationem et additionem unius ad aliud, et hoc non facit multitudo in spiritualibus, licet ex parte numeri numerantis numeremus angelos, sicut et quantitates.

Secunda ratio D. Thomæ est: Quia numerus quantitativus est objectum proprium Arithmetica: ergo est ens per se. Antecedens patet. Quia Arithmetica non habet aliud objectum, quam numerum, seu quantitatem discretam. Consequentia patet. Quia objectum per se scibile, debet esse ens per se, utpote habens definitionem propriam, quæ est principium scientiæ: ergo numerus est ens per se, et sic non repugnabit poni inter species quantitatis.

Sed respondetur primo, quod numerus est ens per accidens in ratione rei, sed per se in ratione scibilis; et sic numerus, quia habet unitatem numerabilem, est objectum Arithmetica. Secundo, quod numerus formaliter est unus unitate rationis, quæ sic apprehendit numerum ac si esset aliquid unum: et hæc unitas sufficit ut sit objectum scientiæ. Tertio, quod Arithmetica agit de numero pro materiali, id est pro quantitatibus continuis, non pro formali, quod pluralitas unitatum est.

Sed prima solutio omnino deficit. Quia si numerus in genere rei est per accidens, et in genere scibilis unum per se: ergo jam poterit dari scientia de ente per accidens, quia ens per accidens potest esse per se scibile, quod est omnino impossibile. Quia ens per accidens non est per se definibile, quia non habet quidditatem per se, ut sæpe ex Philosopho probatum est. Quod autem non est capax definitionis, non po-

test esse objectum scientiæ, cum definitio sit principium demonstrationis et processus scientifici, ut ex Posteriorum constat.

Secunda solutio nihil etiam valet. Quia vel illa unitas rationis est formalis et per se in numero, vel solum accidentalis, sicut omnis natura considerata in universali habet unitatem rationis in quantum universalis. Hoc secundum non est ad rem, quia sicut universalitas est conditio objecti scibilis, non ipsa ratio, quæ est objectum scibile, illa unitas rationis tantum se habebit ut conditio. Si primum dicatur: ergo numerus est ens rationis formaliter, siquidem formaliter est unum per rationem, et sic Arithmetica agat de ente rationis, quod mirabile erit ab istis auctoribus concedi, cum negent Logicam agere de ente rationis; et tunc non distinguetur numerus numeratus, de quo agit Arithmetica a numero numerante, quia illa unitas rationis non provenit in numero nisi ex ratione numerante. Si ergo non habet aliam unitatem nisi rationis, neque aliam habet quam numeri numerantis. Arithmeticus autem per se non considerat denominationem illam rationis.

Tertia denique solutio multo minus valet. Quia quando dicitur agere de ipso numero materialiter pro quantitatibus continuis, vel sumitur pro quantitate continua formaliter quatenus continua, vel materialiter, sub ratione tamen divisa et discreta; nam pro rebus ipsis, quæ quantitati subjiciuntur, constat non agere Arithmetica. Si sumitur pro quantitate continua formaliter, hoc non pertinet ad Arithmetica, sed ad Geometria. Si quatenus divisa et discreta, sic per se agit de numero, non de quantitate continua; est enim per accidens ad Arithmetica considerare proportionem nu-

merorum, prout sunt in lineis, vel superficiebus, vel aliqua alia quantitate continua.

DICO SECUNDO: Id quo numerus redditur unus per se, non est ipsa multitudo unitatum, vel earum aggregatio, aut discretio; totum enim hoc materialiter se habet in numero, et est ens per accidens; sed ultima unitas est id, a quo sumitur ratio unitatis per se in numero, quatenus sub illa ordinantur plures unitates. — Quare forma quantitatis discretæ non informat omnes partes, sicut quantitas continua, sed ordinat, nec aliter possunt extendi istæ partes discretæ, quam secundum ordinationem sub ultima unitate. Et habet se unitas numeri, sicut unitas loci; sicut enim plures superficies transeunt in una distantia, et cum superficiebus plures relationes ad polos mundi, manet tamen idem locus formaliter respectu hujus termini fixi quem respicit, licet materialiter sint plura, ut in IV Phys., dicitur; sic in numero datur ratio ultimæ unitatis cæteras terminantis; quod vero ista, vel illa unitas designate exerceat officium ultimæ, materialiter et per accidens se habet.

Hæc conclusio deducitur ex D. Thoma. Nam in primis, VII Metaph., lect. XIII, circa finem, sic inquit: «Dualitas non sunt duæ unitates, sed aliquid ex unitatibus compositum, aliter numerus non esset unum per se et vero, sed per accidens, sicut ea quæ coæcervantur.» Ubi manifeste distinguit multitudinem unitatum, quæ utique ad coæcervationem pertinet, a ratione numeri, quæ est per se una. Et ad hoc etiam pertinet illa satis trita auctoritas ex Philos., V Metaph., text. XIX, lect. XVII, apud D. Thomam: «Quod sex non sunt his tria, sed semel sex.» Non ergo numerus in sola divisione continui consistit, sed aliquam uni-

tatem per se requirit ex tali divisione et multitudine resultantem. Præterea notanda est S. Thomæ resolutio, VIII Metaph., lect. III, ubi de forma constituente specificam unitatem numeri sic loquitur: «Est unum per se numerus, in quantum ultima unitas dat numero speciem et unitatem, sicut etiam in rebus compositis ex materia et forma, per formam est aliquid unum, et unitatem et speciem sortitur. Et sic loquentes de unitate numeri, ac si numerus non esset unum per se ipsum, non possunt dicere quo est unus, si est unus. Cum enim componatur ex multis unitatibus, aut non est unus simpliciter, sed unitates aggregantur in eo per modum coæcervationis, quæ non facit simpliciter unum, et per consequens neque in aliqua specie constituunt, et sic numerus non est aliqua species entis; aut si numerus est unus simpliciter, et non per se ipsum, dicendum est quid faciat eum unum ex multis unitatibus, quod non est assignare.» Ecce quomodo D. Thomas manifeste docet ultimam unitatem dare per se speciem numero; quod si illa non dat, non inveniri aliquid ex multis unitatibus formatum, vel resultans, quod det speciem numero. Igitur ex parte multitudinis, seu discretionis, aut divisionis quantitatis, non est dare aliquid quod speciem per se constituat determinati numeri, nisi ultima unitas, quatenus reliquas supponit et subordinat sibi.

Quod autem hoc sufficiat, ut numerus sit unum simpliciter, et non ens per accidens, sumitur ex doctrina S. Thomæ, VII Met., lect. ult., super textum LX, ubi reddit rationem distinguendi inter compositionem ex multis, quæ facit unum simpliciter, et quæ facit unum secundum quid: «Hujus, inquit, diversitatis ratio est, quia compositum quandoque sortitur speciem ab aliquo uno, quod est vel forma, ut patet in corpore mixto, vel compositio, ut patet in domo, vel ordo, ut patet in syllaba et numero, et tunc oportet quod totum compositum sit unum simpliciter. Quandoque vero compositum speciem sortitur ab ipsa multitudine partium collectarum, ut patet in acervo, et populo, et aliis hujusmodi. Et in talibus totum compositum non est unum simpliciter, sed solum secundum quid.» Quæ doctrina valde observanda est ad discernendum varios modos unitatis simpliciter et per accidens; nec enim omnia ista dicuntur uno modo unum, sed sunt diversi gradus. Perfectiori enim modo est unum angelus, et cælum, qui nullam varietatem recipiunt, quam animalia seu viventia, quæ continuo incremento et decremento transeunt, et quam fluvius, qui nec in materia, nec in forma est idem qui modo fluit, ab illo qui fluebat a viginti annis, sed solum ratione loci per quem fluit, et similiter artefacta sunt unum solum ex parte formæ artificialis; et tamen hæc omnia includuntur sub ratione unitatis simpliciter, ex illa regula S. Thomæ, quod ea sunt unum simpliciter, quæ sumunt speciem ab uno, sive illud unum sit forma, sive compositio, sive ordo; solum autem sunt unum secundum quid, quæ non ab uno sumunt speciem, sed a multitudine. Sic ergo dicimus numerum, quantum ad id quod dicit de multitudine, esse ens per accidens, sed tam multitudinem quam discretionem, quæ discontinuat, seu dividit quantitatem, materialiter se habere, nec posse dare unitatem per se; quia si ab his sumeretur species, ab ipsa multitudine sumeretur, et sic esset unum secundum quid. Sumit ergo numerus unitatem per se et extensionem discretam ex eo quod om-

nes istæ unitates ordinantur sub una ultima unitate, quæ terminat illas quatenus unitates quantitative sunt, addentes unam ad aliam divisibilem unitatem, quæ alieui continuo adæquari possunt, et ultima unitate terminantur.

Et quod ipsa discretio, vel quælibet alia forma toti numero intrinseca numerum constituere non possit, inde deducitur quia vel illa est realiter in omnibus unitatibus, vel solum in una. Si in pluribus, vel est divisa in illis, vel indivisa. Si divisa, ergo plurifacata, et consequenter non magis constituit unitatem per se, quam ipsa multitudo. Si indivisa, ergo non potest identificari cum tot unitatibus separatis et divisis. Si autem illa forma est solum in una ex unitatibus, ergo habemus intentum, quod aliquid unum, seu ultima unitas dat speciem numero. Quare ista unitas non potest dare speciem numero tanquam forma intrinseca, et ideoque D. Thomas non reducit unitatem numeri ad unitatem ex forma, sed ad unitatem ex ordine, ut constat ex verbis citatis VII Met., lectione XIII, quatenus alie unitates ordinantur ad ipsam, ut ad ultimo terminantem et claudentem. Atque ita forma quantitatis continuæ informando extendit partes et ordinat, discretæ vero quantitas non potest extendere et ordinare informando, sed unam unitatem alteri coordinando, ut ex ultima sumatur determinata quantitas numeri; nam, v. g., quod sit tantum ternarius, vel quinaris, aut alius quilibet numerus determinatus, pendet ex ultima unitate, qua terminatur et sic determinatur.

Sed insurgit hic difficultas, quæ communiter hujus opinionis cruciat assertores, scilicet quomodo illa ultima unitas sit certa et designata: siquidem in numero, verbi gratia in quaternario, quælibet unitas po-

tes istæ unitates ordinantur sub una ultima unitate, quæ terminat illas quatenus unitates quantitative sunt, addentes unam ad aliam divisibilem unitatem, quæ alieui continuo adæquari possunt, et ultima unitate terminantur.

Et quod ipsa discretio, vel quælibet alia forma toti numero intrinseca numerum constituere non possit, inde deducitur quia vel illa est realiter in omnibus unitatibus, vel solum in una. Si in pluribus, vel est divisa in illis, vel indivisa. Si divisa, ergo plurifacata, et consequenter non magis constituit unitatem per se, quam ipsa multitudo. Si indivisa, ergo non potest identificari cum tot unitatibus separatis et divisis. Si autem illa forma est solum in una ex unitatibus, ergo habemus intentum, quod aliquid unum, seu ultima unitas dat speciem numero. Quare ista unitas non potest dare speciem numero tanquam forma intrinseca, et ideoque D. Thomas non reducit unitatem numeri ad unitatem ex forma, sed ad unitatem ex ordine, ut constat ex verbis citatis VII Met., lectione XIII, quatenus alie unitates ordinantur ad ipsam, ut ad ultimo terminantem et claudentem. Atque ita forma quantitatis continuæ informando extendit partes et ordinat, discretæ vero quantitas non potest extendere et ordinare informando, sed unam unitatem alteri coordinando, ut ex ultima sumatur determinata quantitas numeri; nam, v. g., quod sit tantum ternarius, vel quinaris, aut alius quilibet numerus determinatus, pendet ex ultima unitate, qua terminatur et sic determinatur.

Sed insurgit hic difficultas, quæ communiter hujus opinionis cruciat assertores, scilicet quomodo illa ultima unitas sit certa et designata: siquidem in numero, verbi gratia in quaternario, quælibet unitas po-